

Vitrin

– parainesis-töredékek –

(elevenség)

Nem tudtam hová tenni először,
nem értettem,
annak a vidéki városnak a szélén,
abban a múzeumban
a szobányi vitrineket, bennük a
bőröndből,
szemüvegből
fog- és hajkeféből,
cipőből,
emberi hajból rakott,
hegynyi magasan álló gúlákat.
Vagy a hosszú bádogvályút,
fölötte kilyuggatott csóvel,
ahonnan naponta egyszer tíz percig folyt a víz.
Figyeltem magam, mit érzek,
de nem éreztem semmit, csak
arra gondoltam bután és szinte csalódottan,
hogy itt meg lehetett mosakodni,
hogy ez egy mosdásra alkalmas hely.

Míg meg nem fogantál,
Veled együtt megelevenedett bennem ez is.
Megtanultam, hogy
Téged és magamat megmosdatni
körülbelül húsz perc kell,
s mi csak ketten vagyunk
egy kényelmes fürdőszobában.
Hogy nekem is van
szemüvegem,
fogkefém és hajkefém,
cipőm
és hajam.
És Neked is.
Hogy ezeket adott időben, egyszer

bőröndbe kellhet raknom,
vagy a testemen viselve magammal vinnem,
mint Téged magadat.
S naivan, nagy gonddal választanom kellene,
vagy ha nem kellene, akkor is választanék
Neked egy mesekönyvet is.
Mesekönyvekből nem készültek halmok,
azokat egyszerűen elégették
nagyjából egy időben az emberekkel,
gondolom.

Megelevenedett bennem a vonat,
hogymire mennék ott Veled,
a kényelemhez szokott, vékony lábcskáidon
meddig tudnál állni,
mikor fáradnál el,
mikor mondanád először, hogy szomjas vagy,
mikor, hogy éhes,
és én mit válaszolnék.

(társalgás)

Irma nagy szerint elkényeztetlek.
Hagyjad, tanulja meg az életet már korán.
Engem, ha sírok, nem vigasztal senki – mondja.
Őt nem.
Épp ezért nem is sír,
társalog.

Apám meghalt.
A szobájában minden bútor, minden apró tárgy a helyén maradt,
minden a régi helyén már tizenhét éve,
csak a neszek mozdultak el.
Nagyi, ha bemegy még abba a szobába,
már nem hallja az ajtó nyikordulását,
a saját léptei zaját,
lassan a csend temet ott magába mindent. Engem is
ott fogad,
minden szó belém szorul.

Nagy erőfeszítéssel préselem át
fogaim között az összes lényeges semmiséget,
amiből összeállnak a mindennapjaink.
Minden mondatot,
minden fej- és kézmozdulatot,

minden hümmögést és köhögést,
minden félrenézést,
rosszul megválasztott hangsúlyt
a sokszorosára nagyít
a tizenhét éves mozdulatlanság.
Így néz ő engem,
nagyító alatt,
mint egy gombostűre szúrt, vergődő bogárkát.
Gyűjteményének egyik nem túl szép,
bár annál különlegesebb példányát.
Befogott, foglyul ejtett, s most itt vagyok.
– Egy múzeumban, tulajdonképpen teremőr vagyok.
Hát nyugis, jut mellette időm másra is.
Persze, anyu is jól van, köszönöm,
Igen, a Fiú is, a Fiacska,
(nem tudja megjegyezni a neved).

(lúdbőr)

Beteg lett a szíve.
1999 októberében halt meg a fürdőben
az utolsó meleg őszi napon.
Leült egy padra úszógatyában,
kicsit lúdbőrzött, mégis sütkérezett.
Aztán szorítást érzett a szívében,
erős fájdalmat a bal karjában.
A feje hátracsuklott, a szája kinyílt.

(bűn)

Hetente egyszer kitakarítok,
a lakás így is koszos, gondozatlan.
(A mondataim is mind beletörnek
ezekbe a bicegő jambusokba.)
Mégis megtámaszt, mégis ez van csak.
Vagy kiszállok csillogó porszemként
én is az ablakon szellőztetéskor.
Romlik minden, belep mindent az idő.
Ez ellen küzdünk mind kitartóan,
generációk óta porronggyal,
partvissal és súrolókefével.
Kiabálunk a gyerekeinkkel,
hogy ne járják össze a felmosott
padlót. Fényes a lakás a víztől.

Mégis felnősz, eltűnsz, engem itt hagysz.
Nincsenek már koszos cipőnyomok,
nem zavarja meg a tükröződést
a földre hulló lekváros kenyér.
A macska sétál keresztül a kövön.
Csak magamnak főzök majd ebédet.
És nem jársz majd vissza, vagy keveset,
akkor sem lesz kedved beszélgetni.
Hiába mondom, hogy édes Kisfiam,
maradj még. Valamit elkövettem,
így fogom majd érezni biztosan.
Már tudom, hogy épp most követem el.

(keresztforgalom)

Mikor apámat temettük, arra
jött egy jármű, egy olyan golfautó-
féle alkalmatosság, és áthajtott
a gyászmeneten. Egy sírkövesé
lehetett, vagy egy virágárusé,
akinek egy következő temetés
helyszínére kellett szállítani
valamit sietősen. Nem várhatta
végig, ez csak természetes, míg mi
húségesen és éhesen, mint az
engedelmes kutyák, kiknek orra
előtt madzagon kolbászt húznak el,
követjük a fekete autót,
amiben be van zárva fadobozba
apám teste.

Nagyi nem engedte, hogy megnézzem
még utoljára a ravatalon.
Csak a kezeit érinthettem meg,
két hideg, egymásba kulcsolt kezet,
a szigorú selymen keresztül
világítottak az ujjak formái,
a kezek dermedt sziluettje. Nem
volt mit tenni. A hangja felcsúszott,
ahogy mondta: – Nagyon megváltozott,
csillagom –, hosszan elnyújtva az í-t,
hogy azóta itt visít a fülemben.

Azt is mondta még, már kinn, a sírkert
távolabbi részén, mikor kicsit

megszaporázva léptünk, utolértük
a halottas kocsit, és elsétáltunk
mögötte a megfelelő gödörhöz,
ami meg volt már előre ásva,
szóval azt mondta még ugyanezzel
a hosszú, sípoló, szörnyű í-vel, hogy
– Kísfiám, úgy utánad ugranék –,
a kisia elmúlt ötvennégy éves
és még mindig vele élt, mikor végre
egy rendes infarktust kapott, ami
el is vitte. Nagyi, nem pofázni kell,
ugrani! Ha már ilyesmiben
utazol, akkor feltétlenül.
Persze józan ember ilyet nem csinál,
és nagyi mindig józan, mindig.
A szégyen mindig működik, nincs hiba.
De még így is elengedhetetlenül fontos,
hogy ő vigye el a műsort, nem apám
számos és számtalan női közül
az egyik. Bánatos rajokban gyűltek
a gödör emberszéles szája mellett.

(vacsora)

Nem volt apám. Illetve alig volt.
Kéthetente egyszer volt láthatás.
Korán elment tőlünk, négyéves voltam.
Már hónapok óta úgy vacsorázott,
hogy a fotel karfáján egy deszkát
keresztbe fektetett, s azt rakta tele
szalonnás katonákkal, jó sokkal.
Egyik legkedvesebb emlékem ez.
Mindig engedte, hogy vegyek belőle,
persze mókázott, játszott közben velem,
nagyot horkantva, mint egy mérges farkas,
aki félti tőlem a vacsoráját,
a kezem után kapott, amikor
megpróbáltam közel férkőzni és
egy katonát elcsenni valahogy.
Aprólékos munka lehetett nagyon
ennyi katonát elkészíteni.
Néha kovászos uborka is volt
minden falathoz, azt nagyon szerettem.
Anyám rég nem főzött rá már akkor.

(CV)

Apám, Sós János 1945-től 1999-ig élt. A Belügyminisztériumban a III/2-C osztálynál dolgozott, amelynek feladata az „*ellenséges tevékenységgel gyanúsított személyek figyelése a belső reakció elhárításának vonalán*”.

A Belügyminisztérium állományába 1968. szeptember 1-jén lépett rendőr őrmesteri rangban, 1979 júniusában rendőr főhadnagyként szerelt le, nem egészen egy hónappal később megszülettem. 1972-től '75-ig a Rendőrtiszti Főiskolára járt – ezalatt is folyamatosan állományban volt, fizetést kapott. A főiskola elvégzése után valami miatt régi osztályához tért vissza. Ez egy alacsony presztízsű osztály a BM hierarchiáján belül.

Tanulmányai után valószínűleg lehetősége lett volna kérni az áthelyezését a hírszerzőkhöz, a kémelhárításhoz vagy a belső reakció elhárításhoz (III/I, III/II, III/III), ahol képzettségének megfelelő munkát végezhetett volna és használhatta volna nyelvtudását. Ezt a jelek szerint nem kérte, vagyis éppen ellenkezőleg azt kérte, hogy ugyanoda kerülhessen vissza. A Külső figyelő és környezettanulmányozó osztálynál akart maradni. Ezt a munkát megszokta, szerette, nem viselte jól a változásokat.

A személyzeti anyagában megtalálható egy 1975. januári keltezésű kézzel írt önéletrajz: „*1954-ben lettem úttörő, 1957-ben úttörő örsvezető. Az ellenforradalom idején szülei lakásán tartózkodtam. Az ellenforradalom leverése után osztályunkban én vettem fel először az úttörők vörös nyakkendőjét.*” 1956-ban tizenegy éves volt.

(kérelem)

'79 tavaszán apám anyámról ír a béemes főnökeinek, házassági engedélyt kér.

„*Tudomásom szerint munkahelyén munkájával elégedettek. Politikailag érdeklődő, eljár a szabad pártnapokra, gyakran kéri el tőlem a Pártélet egyes számaint. Szakszervezeti bizalmi.*

Jelentem továbbá, hogy menyasszonyom gyermeket vár. A gyermek apja én vagyok.

Részemről továbbra is a testület tagja kívánok maradni, ugyanakkor ki kell jelentenem, hogy házassági kérelmiünk elutasítása esetén, kérnem kell tartalékállományba helyezésemet, mivel nem tehetem meg, hogy gyermekem apa nélkül nőjön fel. (...)

Felelősséget vállalok Vigh Liliért miszerint a rá vonatkozó titoktartási szabályokat továbbra is meg fogja tartani, politikailag tovább fog fejlődni.”

A menyasszonyról (anyámról) az illetékeseknek más a véleményük, megállapítják, hogy „*1955-ben született. Félárva. Anyja, Vigh Aurélné (született Molnár Márta Magdolna), születésekor meghalt. Apja, Vigh Aurél egyházi személy, az ellenforradalom alatt egy zászlóból kivágott címert égetett el, nyilvánosság előtt. Ellenforradalmi tevékenysége miatt gyülekezetét elveszítette, jelenleg segédlelkészként működik.*”

Anyám címerégetésről nem tud.

„*A feleségjelölt családja politikailag ellenséges beállítottságú. Ezen tény kizárja annak lehetőségét, hogy egy ÁB tiszt ilyen politikai háttérrel rendelkező családdal kerüljön rokoni kapcsolatba. Házasságkötésének hozzájárulásának esetén (sic!) kizárt, hogy állambiztonsági területen tovább munkát végezhesen.”*

(happy end)

Apám gyermekien kedves és
odaadó, rajongó ember volt,
népmesébe illő gondolatokkal.
Álláspontja, hogy a világ igazi
természete a hollywoodi ízű
vígjátékokban híven tükröződik,
úgy igaz, a végelszámolásnál
átéljük életünk édes hepiendjét.
A béemből leszerelt, anyámat
feleségül vette, nem hagyott akkor
apa nélkül, csak négy évvel később.

Olykor, ha levelet írt anyámnak,
azt írta: *millón de besos, te amo
hasta mi muerte* – és így is lett aztán.
(A képeslap hátoldalán, mintegy
nyomatékképpen Siófok fényei.)
Szerette, amíg élt, de nem csak őt, mást is,
mit anyám nehezen fogadott el,
vagy egyáltalán nem. Elváltak.
A fontos dolgokat mindig spanyolul
beszélték meg. Anyukám úgy hívta,
Juan, néha úgy, *Juanito* vagy *Juankám*.
Válásukról a végzés magyarul van.

(háború)

Az utolsó két közös évről,
a szalonnás katonákról,
a minden esti, utolsó cigikről,
mikor egymással szemben szertartásosan leültek
(legalábbis, mikor itthon volt apám,
s nem valami nő után kujtorgott),
én meg közöttük ültem a szőnyegen,
és ragyogtam és ragyogtak, béke volt,
vagy éppen fáradtan hallgattak,
de akkor is béke volt, fegyverszünet legalábbis;
a veszekedésekről és kibékülésekről,
arról, hogyan lobogtam anyám után,
mert oda-vissza rángatott kézen fogva,
ki-be a gyerekszobából, elvileg altatás volt,
csak közben apámmal szóváltásba kezdett,
s attól függően, éppen mi volt az állás,

engem győzelmi zászlónak használt,
vagy megadása jelének,
és ezek még a jobb esték voltak,
a fájdalomról és szeretetről,
hogya bontóperről kézenfogva jöttek el,
minderről Aurél persze nem tud semmit,
neki az volt a fontos,
hogya gyűlölhesse apámat,
s nem állta meg, hogya Lilinek odaszúrja,
mikor a válásukról értesült,
hogya én megmondtam.
Megmondta tényleg, mást se mondott
előtte és utána se.
Lili ráhagyta, mint ahogy mindig mindent.

(meglepetés)

Ami az én apám kapcsán sokáig hiányzott,
az a meglepetés, a döbbenet.
BM-tiszt volt, BM-es volt, béemes volt,
tudjuk, tudtuk.
A billegés, hogya ilyen vagy olyan,
az megvolt,
de nem volt megdöbbenés, elárultatás, átvertség,
ez mind nem volt,
csak a szimpla, elvehetetlen patkányság.
Hogya az apám egy patkány.
Meg az, hogya mi azt tudtuk, és elnéztük neki,
hogya ez volt a foglalkozása éveig, mielőtt minket megismert:
hivatásos patkány.

Aztán lett megdöbbenés, elárultatás, átvertség is.
Meglett szépen minden.

Eszembe jutott akkor egy rég lefestett szénrajz,
apám önarcképe,
mit a szoba falára karcolt aznap,
mikor végleg elköltözött tőlünk.
Ha még meglenne, meg tudnám mutatni Neked, lenne legalább valami, ami biz-
tos, amihez az összes többit, a többi dolgot le tudnám horgonyozni.

(ebéd)

Az emlékezés luxusát, mely Aurél nagyapámra oly jellemző volt, apám szülei, Jenő papa, de különösen Irma nagy tót szájjal, csodálkozva figyelték. Azon a napon, mikor életükben egyetlenegyszer találkoztak, Aurél nagyapa, még rajta volt a palást, úriemberesen betessékelté jövendőbeli veje komcsi szüleit a lelkészlakás halljába, s elnézésüket kérte egy percre, míg átöltözik. Temetett aznap. Mikor aztán asztalhoz ültek (Lili főzött), Irma mama és Jenő papa nem értették, mit akar Aurél azzal, hogy micsoda különös, nem várt ajándék, hogy ők mindannyian, így együtt, úgyszólván családi körben, fehér abrosz mellett elkölthetnek egy ebédet.

Jenő papa, ahogy körülnézett a hallban, meglátta az egyik könyvespolc szélén a viseltes csajkát, mintha valaki épp most tette volna oda – ebből ette meg Aurél nagyapám a napi három-öt szem krumpliját éveken keresztül a hadifogságban. Aurél észrevette Jenő papa tekintetét, de nem szólt. Már az asztalon volt a húsleves. Elmondta az asztali áldást, mit sem törődve azzal, hogy az elképedt Irma nagy álláról a blúzára csöppen az első kanál zsíros lé, s hogy az ámen elhangzásakor éppen azt törölgeti a szalvétájával. Aurél nagyapa ebből némán levonta a következtetést, hogy ebben a családban senki nem tud viselkedni. Apám nem először ebédelt anyáméknál, de még most is le kellett tennie a kanalát, mint ahogy előtte és utána is minden alkalommal, mikor egy asztalnál ült az apósával, soha nem tudta megszokni, hogy ne vegyen evőeszközt a kezébe, amíg el nem hangzik az áldás. Aurél nagyapa nem zavartatta magát sem a csörömpöléstől, sem a zsírfoltoktól, sem anyám csendes szégyenkezésétől.

Az ima végeztével aztán újra elnézést kért egy percre, kiszaladt a fürdőszobába, és megajándékozta Irma nagyanyámat egy darab szappannal, saját készítés. Aurél nagyapa mindig összegyűjtötte a hamut a cserépkályhából, és minden évben, áprilisban, általában húsvét előtt egy vagy két héttel szappant főzött. Erősen lúgos, mondta Irmának, bármilyen zsíros foltot megbízhatóan eltüntet, és biztatta, hogy nyugodtan menjen csak ki a fürdőbe, megvárják addig a levestel, kár lenne azért a drága selyemért. Irma nagy szabadozott, ott maradt az asztalnál, s kicsit megdörzsölte a blúzá a nagydarab, durva, sűrke szappannal, amiből így rögtön beszédtema lett. Aurél mosakodáshoz is ezt használta. Irma nagy udvariasan hallgatott róla, hogy megmagyarázhatatlan viszolygást kelt benne ez a darab valami, még nagyobb, mint Aurél kelleténél öregebb keze, amiből elvette. Még megkérdezte a receptet, zsebkendőbe csomagolta, és elrejtette a táskája mélyére.

Aurél szappanfőzési hóbortja korai kémiatanulmányaiból maradt, vegyésznek készült, mielőtt a negyvenes évek elején, már túlkorosan elkezdte a teológiát. Aurél nem vett tudomást róla, hogy a Harmadik Birodalomban miféle alapanyagból állítottak elő az övéhez kísértetiesen hasonló terméket. Jenő papa, aki a kérdéses időszakban, mint lehetséges alapanyag, a szappanfőzés egyik helyszínén tartózkodott, szintén nem vett erről tudomást, nem szólt hozzá a szappankérdéshez, szokásához híven a levesébe mélyedt, bal karjával óvón körülölelve tányérját. Prolivircsaft – gondolta nagyjából Aurél. Láthatóan a házaspár egyik tagja sem értékelte az ajándékot.

Később a tárgyra tértek, s a piskótatekerccs mellett végre szó esett a fiatalokról. Aurél kifejezetten ragaszkodott a hivatalos és, ha lehet, az egyházi esküvőhöz is.

Apám határozottan kijelentette, hogy nem lesz egyházi szertartás. Aurél ezen a ponton anyámra nézett, aki hallgatott. Irma nagymama, bár határozottan megvolt a véleménye az anyámhoz hasonló nőkről, akik szerint mindig a legjobb pillanatban csináltatják fel magukat, ebben a körben ezt nem hangoztatta. Jenő papának ízlett a piskótatekercs. Szüleim házassága és ezzel az én létezőm is végre hivatalossá vált. Apám beadta a házassági engedély iránti kérelmét, pár hónap múlva leszerelt.

Azon az ebéden apám úgy vett részt, mint akinek a fogát húzzák. Nem volt ínyére, ha anyámat és az ő anyját egy asztalhoz kellett ültetni, még kevésbé, ha anyám félőruilt apjával kellett elkölteni az ebédet, ez így együtt már láthatóan megviselte, többet is ivott, mint amennyit szokás és illendő volt. A piskótatekercs és a kávé között már nem bírta tovább, hiába a februári hideg, ki kellett álljon a kapuba cigarettázni. Úgy, ahogy volt, ingujjban ment ki, anyám vitte utána a pulóverét.

Apám rátámadt, *„ezt nem lehet kibírni, mit akar tőlük, mit provokál?”* Anyám pontosan értette, miért tűnik Aurél viselkedése provokációnak, nem kezdte magyarázni, hogy fel sem kell venni, hogy egyszerűen ilyen, hogy mindig ugyanarról beszél. Csak megállt apám mellett, beleszívott ő is a cigarettába, és megnyugtatta a tudat, hogy a teste mélyében elrejtve már én is ott vagyok, s hogy, bár nem így akarta, ez lett mégis az aranyfedezete annak, hogy ő ezzel a dohányszagú, erős férfival, akinek akkor apámat gondolta, végre együtt élhessen. A többi nem érdekelt. Az ebédből már csak a kávé volt hátra, utána még kábé öt perc, és anyádék elköszönnek, túl vagyunk rajta. Ha nincs egyházi szertartás, akkor az esküvőre Aurél úgysem jön el. Apám megfogta anyám vállát, elnyomta a csikket, visszamentek.

(kronológia)

Kétségkívül gyanúra ad okot az események kronológiája, ez volt Aurél határozott véleménye, melyet gyakran hangoztatott.

Anyám, Lili felnevelkedik a lelkészlakásban,
a lakótelepről bejáró gyerekekkel,
később már fiatalokkal,
kiket Aurél gyűjtött maga köré,
s megszokja a többiekkel együtt
a titoktartást, a függönyök behúzását imádság előtt,
a vasárnapi ebéd helyett szervezett kirándulások meghitt légkörét.
Itt ismerkedik meg Mukival, majd Palival,
kik közül egyik sem lett az apám,
bár lehet, hogy jobb lett volna.
Bénítólag hatott rájuk a hetedik parancsolat,
no meg Aurél mennydörgő hangja,
ahogy hatalmasat köszönve bevágta maga mögött az ajtót,
mikor hazaért délután.
Vannak helyzetek, amikben határozottan hátrányt jelent a református neveltetés,

a közösséghez tartozás, a szilárd meggyőződés,
a kötődés egy karizmatikus szellemi vezetőhöz.
Mukiról is, majd Paliról is kiderült lassanként,
hogy szándékaik valójában komolytalanok.
Legalábbis ez volt Aurél határozott véleménye,
melyet gyakran hangoztatott.
Eközben az Idegen nyelvi Klubban,
melytől Aurél ugyan óva intette,
Lili mégis hűségesen eljárt,
a spanyol asztalnál, képbe került apám,
a már nemcsak potenciális, hanem nagyon is tényleges,
a Te nagyapád,
aki egyáltalán nem volt református,
viszont saját lakásába ment esténként haza,
s vitte haza később anyámat, Lilit,
hol nem vagdosta senki a bejárati ajtót.

Aurélnek el kellett viselnie először azt a botrányt,
hogy a pap nevelt lánya nem ér haza kapuzárásra,
aminek híre ment volna a gyülekezetben akkor is,
ha csak egyszer fordul elő,
de rendszeressé vált.
Másodszor azt, mikor az udvarló valódi kilétére fény derült.
S hiába tajtékzott Aurél,
bekövetkezett, amit nem várt,
a lánykérés.
Anyám kétségkívül remek taktikai érzékkel menekült előre,
s esett bele fülig az egyetlen pasiba,
legalábbis a szóba jöhetőik közül,
aki kívül volt Aurél ellenőrzési körén.
Hamar megvolt a baj, sejteni lehetett, hogy ez lesz,
Lili hasa gömbölyödött,
Aurél nem beszélt vele,
csak a szülés után, mikor az unokától (ez itt én vagyok)
ellágyulva hagyta magát lépre csalni,
és elkezdett eljárni hozzánk.
Nem telt bele két év, és már ki is rúgták,
ott kellett hagynia a fiatalokat,
kiket maga köré gyűjtött,
áthelyezték vidékre.
Kicsivel voltam több, mint kettő,
mikor apám először említette,
hogy válni akar.
Minden egybevág.
Legalábbis ez volt Aurél határozott véleménye,
melyet gyakran hangoztatott.

(decens grafikák)

Emlékszem zsenge koromból,
milyen borzongással és miféle élvezettel olvastam
az *Egészségügyi ábécé* azon szócikkeit,
amelyek ezzel a két szóval kezdődtek:
„szexuális perverzió”.

Rajzok is voltak. Apró, nagyon decens grafikák.
Mazochizmus, szadizmus, voyeurizmus, nekrofília
– ezek a szócikkek mind evvel a két szóval kezdődtek.
Milyen jó, milyen felszabadító volna,
ha azokat az iratokat
és a hozzájuk fűződő kutatói attitűdöket is
apró, decens grafikák illusztrálnák.
Mindig odatéve a lap szélére az intő szó:
vigyázz! perverzió!

Apu tudott valamennyire rajzolni.
Egyszer felrajzolta magát a falra.
Engem is sokszor szórakoztatott azzal, hogy lerajzolt.
Néztem, mivé torzulok a kockás spirálfüzet lapjain.

(jelentés)

Hely: Jácint eszpr.

Tárgy: Vigh Aurél ügyében

Adta: „Csorba” fn. tmt.

Vette: Vargha Miklós szds (ez a Miki bácsi, apámnak jóbarátja, vörös hajú, vörös szakállú, gyakran járt nálunk)

Idő: 1979. július 11.

Feladatom volt apósom, Vigh Aurél bizalmát megszerezni, hogy ellenséges nyugati kapcsolatait, a gyülekezetenél folyó esetleges illegális tevékenységét jelenthessem. 1979. július 6-án feleségem felhívta apját (az eljegyzésünk óta nem beszéltek egymással) hogy meg tudna-e szerezni számomra egy lélektan könyvet. 1979. július 7-én Aurél megtelefonálta, hogy egy barátjától, aki most az egyetemen könyvtáros, megszerzi számomra a könyvet. 1979. július 8-án feleségem megszülte a kislányunkat. Ezt megtelefonálta apjának, aki ezt előző napi telefonbeszélgetésük során külön kérte, mert mint ő mondta, nem volt biztos benne, hogy feleségem ezt magától megtenné, mivel már hónapok óta nem érintkeztek. Július 10-én Vigh Aurél meglátogatta feleségemet a kórházban. A beszélgetés általános témákat érintett. Auréllal együtt távoztunk 7 órakor. (...) Ő azt kérdezte, miben tud segíteni, mikor jöhetne el meglátogatni Lilit és a kicsit. Ezt akartam. Megbeszéltük, hogy telefonálok, mikor hazaértek a kórházból.

1979. július 11.

Csorba

(ebéd 2, 3)

Miután megszülettem, Aurél újra felvette anyámmal a kapcsolatot, minden szombaton eljött ebédre. Először augusztus elején. Apámmal eleinte bizalmatlan volt, aztán ha este nem prédikált, és megengedhetett magának egy kupica pálinkát ebéd előtt, már szívesen válaszolt egy-egy kérdésére, és lassan-lassan rácsodálkozott, hogy ezt a fiút, úgy látszik, valódi spirituális érdeklődés vezette éppen ide, az ő lányához. Lám, a gyerek is milyen szép. És mosolyogva gyönyörködött bennem. Föltette a kávé, miközben Jancsi kiment a folyosóra cigarettázni. Lili nemsokára odaadta a gyereket Aurélnak, fogja egy kicsit. Aurél elégedetten dőlt hátra, óvatosan ringatott a térdén. Mikor lefőtt a kávé, letett a földre, és elővette a csészéket. Megkérdezte Lilitől, hogy van, és nem zavarta, talán észre sem vette, hogy nem kap őszinte választ. Lili sem vette észre.

Apám visszatért a konyhába. Kávézás közben aztán élénk társalgás kezdődött, apám ügyesen kérdezett, és mi tagadás, Aurél azzal hízelgett magának, hogy a választai apámra mély hatással vannak. Bibliáról beszélt, és nem zavarták apám keresztkérdései. Anyám addigra otthagya őket, és nekilátott mosogatni. Aurél a gyülekezetével kapcsolatban semmilyen konkrétumot nem említett. Anyári focijátékokról, a közös uzsonnákról, az ünnepek körül és nyaranta szervezett sok-sok kirándulásról inkább Lili ejtett el egy-egy félmondatot múlt időben és gyanútlanul. Senki nem gondolhatta, hogy Aurél szelíd bibliaismereti alapkurzusából és Lili kamaszkorának történeteiből apám összerakja, hogy *„a gyülekezetben Vigh Aurél, segédlelkész egyházi elöljárói tudtával és jóváhagyásával végez ifjúsági munkát, mely sikeres terepe a hívek lakóközösségében tartózkodó fiatal és gyermekkorosztály ideológiai befolyásolásának”*.

Aurél gondolata az volt, hogy az iskolai szünidőben összegyűjti a szomszédos lakótelepen kallódó gyerekeket, és felviszi őket a hegyekbe kirándulni. Ezek a gyerekek aztán szívesen jártak a templomkertbe focizni (Aurél ácsolt két kaput a templom mögötti füves területen), és ha kaptak uzsonnára teát meg zsíros kenyeret, akkor evés közben elbeszélgettek Auréllal.

Pont úgy, ahogy apám. Úgy látszott, ő is szívesen beszélget vele szombat délután, kihűlt kávé mellett, még a bibliáról is. Apám értesüléseit másik hálózat útján ellenőrizték. Nem mintha nem bíztak volna benne, sőt. További működésének egy idő után nincs írásos nyoma – néha találkozott a régi kollégákkal, elmentek sörözni, mesélt ezt-azt, amire később a kollégák mint társadalmi kapcsolattól származó információra hivatkoztak. Fedőnévre nem volt tovább szükség, régóta ismerték egymást, látták, hogy hűsége töretlen, a továbbiakban tehát megkímélték apámat a macerától. Munkadossziéját pár jelentés után lezárták. Kezdték kombinációkat kieszelni, hogyan lehetne Aurélt elszigetelni a gyülekezet közösségétől, hitelét lerontani a környékbeli szülők szemében.

A rendszeres szombati ebédeken apám úgy vett részt, mint akinek a fogát húzzák. Kezet fogott Auréllal az ajtóban, váltottak néhány udvarias mondatot, Aurél nem kért pálinkát – ma este még prédikál. Apám rögtön kettőt hajtott le ebéd előtt. Bár apám volt a házigazda, a papírból kicsomagolt piskótatekercs után Aurél főzte meg a kávé. Apám kiállt a folyosóra és rágyújtott. Egyedül. Novemberben anyám még szólt neki, mikor a kávé lefőtt, decemberben már nem – két használt kávéscsészét meg egy kihűlt kávé talált az asztalon, mikor bejött.

Aurél és anyám csendesen üldögéltek az asztal körül, a gyerek Aurél ölében. Apám úgy érezte, zavarja őket. A saját lakásában. Soha nem találta meg az utat Aurélhoz – Csorba néven még néhány jelentést írt arról, amit a gyülekezet életéről anyámtól megtudott. További működésének nincs nyoma.

Mikor bejött a folyosóról, s látta, hogy Aurél a gyereket ringatja, és az ő kávéja pedig valószínűleg már kihűlt, még úgy, ahogy volt, álltában, pulóverben (maga vette fel, amikor kiment, mert Lilit, mióta a gyerek megvan, hiába várta a fagyos folyosón), telerakta a kávé cukorral. Minél hosszabban volt kint, annál többel, hogy elnyomja a hideg kávé savanykás ízét, amit utált – a végén már négy-öt cukorral itta a kávé. Aztán szertartásosan leült Lili mellé, és megcsókolta. Lili mosolygott, még várt egy kicsit, mielőtt felállt mosogatni. Apám csak ezután kezdett beszélgetni Auréllal.

Sokszor érezte, hogy legszívesebben itthagyná. Mit kell itt nagyszerűsködni meg mindenki kedvére kávé főzni. Bemenne, ledőlne az ágyra, olvasgatna, mint máskor, az öreg meg tűnjön innen. De muszáj volt beszélgetni.

(0,1)

Amit apám Aurélról leírt azokon a papírokon,
és az, ahogyan vele minden szombaton,
kávé mellett elbeszélgetett,
mosolyogva, egy-egy esetleges mondatba,
hétköznapi témába belefoglalva
mindazt a megbecsülést, szerető figyelmet,
amin maga is meglepődött,
hogyan érzi iránta,
nos ez a két dolog nem összeegyeztethető.
Vagy-vagy.

A formális logika szabályai szerint az egyiknek hamisnak kell lennie.
S mégis mivel a valóság nem számítógépes program,
egy bites információk tárháza,
bele kell nyugodni, hogy e kettő,
apám szeretetteli, meleg tekintete,
mellyel Aurélra néz,
és a saját kezével róla írt, kegyetlen feljelentés,
ez a hideg szöveg,
egyformán és egyszerre igaz.
Apám meggyőződése így épül fel,
e kettőt ő egyszerre tartja helyesnek,
s miután jelentését megírta,
nyugodtan várja a megsemmisülést,
az édes heppiendet,
nincs benne egy szikrányi kétely.
Formális logikával itt semmire sem megyünk.
Megválaszolatlan marad minden feltoluló kérdés.

(álom)

Egy este – úgy öt éves lehetél – rémülten meséltél apukárod, aki annyira hangosan ordítózik, mikor hazajön éjszakánként, hogy felébredsz a hangjára, s kétségbeesetten sírsz a félelemtől. Ez az apuka elmondásod szerint hazugságokat kiabál, s csodálkozó szemmel meg is magyarázod, mi is az a hazugság: olyasmi, ami nem igaz.

Hogy például azt ordítózza, mondd, hogy nem a paripák esznek paraszt, hanem az emberek, hogy a barna föld van fölül, és a kék ég alul, ahogy ma dél előtt le is rajzoltad. A hazugság természetrajzának tanulmányozásában eddig jutottál – képzeleted ezt a két hamisságot tudta előállítani, miközben küzdött az éjszaka közepén ordítózó, mindenkit felverő, hazug apa nagyon is valóságos képével, akihez azonban nem Neked volt szerencséd. Nem tudom, honnan és hogyan, mégis megképződött Benned álmodban ez az alak, anélkül, hogy én bár mikor meséltem volna valóságos párjáról, aki az én apám volt. Talán azért nem meséltem róla soha, mert sokáig én magam sem tudtam létezéséről, mert azt hittem, én is csak álmodtam őt, kiderült azonban, hogy az én emlékeim közül való, onnan ismerem, s onnan ismered Te is.

S ahogy a történetedet hallgatva nyeltem a könnyeimet, ahogy kétségbeesetten igyekeztem megtalálni az egyetlen, lehetetlen, eddig még soha nem létezett, s talán soha el nem hangzó mondatot, amely majd Téged is és engem is megvigasztal, eszembe jutott ő, a paripátlan, boldogtalan, parázsevő és tűzokádó ember. Sós János, a BM III/2-C alosztályának tisztje, anyám egyetlen szerelme, nagyanyám nem várt és nem kívánt fia. Most nincs itt, ma nem jön, már meghalt, már nem bánt hat minket, mondtam erőtlenül, s végül ezzel aludtál el. Ez megnyugtató.

Apu, apukám.

(éjjeli zene)

Apám többnyire józan volt,
egy évben csak egyszer-kétszer rúgott be,
akkor viszont egy teljes hétig volt magán kívül,
közben néha hazajött,
egy egész havi fizetést elivott, vagy kettőt,
nem lehetett visszatartani,
nem lehetett megállni előtte.
Anyám tudta, mindent, bármit oda kell adni,
ételt, pénzt vagy magát, a saját testét,
de azért veszekedett.

te veszekszel, nem én, én csak reagálok a te állapotodra, mit csináljak? üljek és tőrjem szótlanul? nem lehet veled beszélni, csak üvöltesz, mit üvöltesz már megint? mit képzelsz? mit akarsz tőlem, hát csak nem képzeled, hogy így, egész éjjel, így, ilyen állapotban hajlandó leszek? mit képzelsz, te rólam, mi? hogy képzeled? hogy képzeled ezt már megint? mit akarsz tőlem? hagyjál békén, hagyjál békén, fúj, hozzád se vagyok hajlandó érni, mit képzelsz te rólam? már megint ez

a görcs, hát belémállt, látod, hát mit csináljak, ha belémállt, beléállt a görcs a lábamba? nem érted? hagyd már abba ezt az üvöltözést, miért kell neked állandóan beszélni, mit beszélsz folyton? ezt nem lehet kibírni, hagyd már abba, gratulálok, akkor gratulálok hozzá, hogy nem hagysz békén, mit akarsz tőlem? beléállt a görcs a lábamba! mindent hall, itt van a szomszéd szobában, gondolod, nem érti? hát nem hülye, és mi van, ha érti? mi van, ha érti? hát ez nem egy gyereknek való, nem érted? költözzünk el, te hülye vagy? hát nem költözhetünk el, nem költözhetünk el a gyerek elöl, a gyerek az nem luxus, az nem úri jókedvemben való szórakozás, hogy most hazajövök, most meg nem jövök, itt kell lenni, kutya kötelességed, te csináltad, neked kell felnevelni, én nem akarom felnevelni azt a gyereket, az a te gyereked, hát nézz rá, nem pont úgy néz ki, mint te, kiköpött apja az a gyerek, hát nem úgy néz ki, nekem te ne magyarázd, hogy mástól van meg azt soha sem lehet tudni, meg semmi közöd hozzá, ezt már hallottuk, elég volt, nekem ilyen ne, még viccből se, egyáltalán nem vicces, te akartad, te csináltad, tessék vállalni! milyen görcs állt beléd már megint? na ne hülyéskedj

Az ilyen éjszakákon,
ha kétségbeesett félelmemben bepisiltem,
próbáltam észrevétlenül elosonni mellettük az összepiszkolt lepedővel,
anyám rémült pillantásától kísérve.
Ha egyáltalán kijöttem a szobából,
az is hiba volt,
nem beszélve a sírásról,
még kevésbé az ijedtség e néma tünetéseiről.
Anyám a kezembe nyomott egy tiszta pizsamát,
visszalökdösött a sötét szobába,
aludj, sziszegte,
és hiába tudtam,
hogy előbb vagy utóbb,
így vagy úgy
anyám is utánam jön majd,
ő is aludni fog,
addig még hallgatnom kellett a koncertet,
az egymásnak felelő, ingerült mondatok
e végső, megszokhatatlan zenéjét,
végül erre aludtam el, engedelmesen.
Anyámat csak másnap reggel láttam.

(vége)

Vége van: a hangjának, a meleg
barna tekintetének, az erős
kezének, a kedves, kisfiús
mosolyának. Nincs már nekem apám.
Eloldódott a semmibe.

(negyven kiló)

Aurél egész életében ezt
a jelentést akarta megtalálni,
mégsem érte meg, hogy előkerült.

Életbevágóan fontos volt neki,
hogy bizonyítsa, apám áruló,
vagy legalább rosszhiszemű. Ávós,
az a lényeg, a többi csak púder.
A végén ennek érdekében már csak
vodkát és krumplit vett magához, és
újra lefogyott negyvenkilósra.
Nyíltan szidta a komcsi kurva anyját
mindenkinek, akinek lehetett,
különösen persze apámnak.
Elfeledve a papos jómodort
négy-öt vodka után már zsidózott,
mit nem tett azelőtt sohasem,
vagy csak burkoltan, salonképesen.

(A faluban, hova áthelyezték,
a salonzsidózást nem értette,
nem művelte senki. A hiány beszélt.
A zsidókat ott mind elhurcolták,
aki még emlékezett, hallgatott.
Vagy komcsizott, s erre volt jó oka,
s ha már mondta, azzal nem törődött,
szépen mondja-e, salonképesen.
A beszédmód, mit Aurél ismert,
a zsidózás kvázi-kultúrája,
mi otthoni köreiben virágzott,
ott, a szórványban nem is létezett.)

Ott körei nem is nagyon voltak,
a szomszéd Manyi néni volt maga
a gyülekezet, és nem volt templom,
nem volt remény, sem szándék építésre.
Messzi tanyákra közlekedés híján
biciklivel ment, ha néha hívták,
míg el nem fáradt, és le nem szédült
egyszer a bicikliről. Még nem ivott.
Minden ereje elhagyta eztán,
a cigánysoron kószáló gyerekek
sem foglalkoztatták többé, pedig
igazi tehetsége volt ahhoz,

hogy összegyűjtse, etesse-itassa,
tanítgassa, kiket már ily korán
megcsap a reménytelenség szele,
és beterelje őket a szélárnyékba,
hol maga is tartózkodott, amíg
át nem helyezték. Azután többet már
nem hitt semmiben, nem is csinált semmit,
a kertjét gondozta, kapálgatott,
ritkán temetett, soha nem esketett,
a rend kedvéért még megácsolta
a focikapukat, de összedőltek,
nem járt oda egy gyerek sem focizni.
Rég nem olvasott már bibliát sem,
mikor úgy öt év után, egy reggel
elment a vegyesboltba, s megvette
az első két decit. Módszeres
volt az önpusztításban innentől.
Lili egy idő után nem bírta
nézni, és többet nem látogatta.

(ránc)

A legnagyobb kérdésem minden reggel:
hogyan, mivel teljen el a napunk.
Mi történjen hosszú órákon át,
míg reggelből dél lesz, délből este.
Félek, elnyel az üresség, elűz
világgá Mellőled az unalom,
nem fogom tovább ezt bírni. Nincs más.
Étkezéstől étkezésig élünk,
közben játszótér, építőkocka,
homokvár, lego, főzőcske, séta.
Hogy valami élvezem nem stimmel,
hogyan ezt nem élvezem, hogy szép lassan
megöl napról napra, minden órával
távolabb kerülök attól, aki voltam,
és aki lehetek még, hogy eltűnök,
nem létezem, csak Te vagy, csak Te nősz
akkorára, hogy én megfulladok,
vagy csak ordítani kezdek. Veled.
Aztán eljön az este, elalszol.
Kisimítom a lepedő ráncait
a tested körül és betakarlak.

(sütemény)

Ha Irma nagy lett egy tál süteményt az asztalra,
Jenő papa mindig a legnagyobbat vette ki
Volt, hogy átnyúlt az egész tálon,
olykor fel is állt ebéd közben
és nyugodtan odasétált az asztal másik oldalára,
a levesét pedig fél karjával óvón körülölelte,
míg a másik kezével kanalazott.
Nemhogy nem éhezett,
az éhezésről soha egy szót nem ejtett.
Télikabátot húzott,
és nem ejtett szót a hidegről.
Naponta folyó meleg vízben mosakodott,
és nem ejtett szót a tetvekről,
előre köszöntek neki az utcán,
és nem ejtett szót az ordítózó kápókról és SS-ekről.
Néma volt.

(felszabadulás 1)

Irma nagy egy cselédszobában ül
Soroksáron, '945-ben,
a szoba felső sarka beomlott,
onnan néz be rá a májusi ég,
szerencsére már elég meleg van.
Ő az ölében tartja apámat,
az ordító csecsemőt, és kanállal
kezdi adagolni a szájába
a citromos krumplikását. Apám
elhallgat, mohón nyeli az ételt.
Hetek óta először van csöndben.
Nagyí rájön aztán, hogy az is jó,
ha ő eszik, és apámat szoptatja.
A krumpliból még van egy egész zsákkal,
vaj is maradt, citrom is van még kettő.
A szemközti házba orosz katonák
kvártélyoztak be, ők hozták. Cserébe
másnapról nagyanyám mossa az egész
század ingeit kincstári szappannal.
Ezt úgy nevezzük, felszabadulás.
Sokáig tér volt elnevezve róla.

(adatok)

Vígh Márta Magdolna, anyai részről
a nagymamám, s a Te dédmamád
az első szülést végül túlélte
még 1945-ben,
de kis híján meghalt egy a terhesség
és a háborús viszonyok miatt
nem kellően kikezelt tripper
okozta, hirtelen szövődményben.
Az élete napokig hajszálon függött,
akkor lett jobban, mikor meghozták
neki a hírt, hogy az újszülöttet,
kinek nem adott nevet, az orosz
kisfiút, ki '45 januárja
óta okkupálta testét, elvitte
egy tüdőgyulladás. Nem nézte meg,
csak mikor halott volt már. Tejfölszóke
újszülött test, nagy beesett szemekkel.

Anyámat tíz évvel később szülte,
napokig vajúdott, szülés után
atóniás vérzés lépett fel nála,
nem tudták megmenteni, elvérzett
tíz perc alatt. A kislányt, Vígh Lilit
(ki huszonnégy év múlva az anyám lett)
az apja hazavitte, s felnevelte.
Ez derül ki az anyakönyvekből
és a két kórházi archívumból.

(vitrin)

Anyám áll egy kórházi folyosón,
a gátsebe sajog,
nézi az üveg mögött ordító csecsemőt,
engem,
de nem hallja a hangját.
Apám épp nincs ott,
egy füstös presszó mélyén beszélget valakivel.

(halacska)

Reggel öt óra negyvenhét perckor kezdődtek a kontrakciók,
miután negyven perccel korábban elfolyt a magzatvíz.

Még egy kis pihenésre vágytam,
törölközőt hajtogattam a lábam közé,
és a szőnyegre feküdtem oldalt,
mivel az ágy elázott.
Időnként meleg löketekben folyt a víz még tovább,
tisztá volt, rózsaszín és illatos,
és csak lassan öntött el a fájdalom,
szelíd hullámokban,
mik nehézség nélkül partra vetettek volna Téged,
ha nem rángat föl, nem szakít ki onnan
anyám és
a sziréna hangja,
az ideges, piros ruhás emberek.
Siettetek,
mikor a fájdalom térdre kényszerített a lépcsőfordulóban
lefelé menet, és elfúlt a hangom.
Hordágyat hoztak, és pánikszerűen felfektettek rá,
hiába tiltakoztam.
Aztán már nincs semmi,
csak az érzés, hogy mindjárt szétszakadok,
kibújt a fejed.
És a megkönnyebbülés,
a tested már csusszant,
mint egy halacska,
kiúsztal a világra belőlem.
Az orvos sokáig varrt,
de egyszer vége lett annak is.
A csecsemős elvitt közben tőlem,
hiába tiltakoztam,
beletelt még jó pár órába,
mire újra találkozhattam Vele.
Azóta nem eresztlek.

(fény)

Sokáig nem tudtam,
újszülött arcod mihez hasonlít.
Csak torz grimaszt láttam,
magatehetetlen, részeg nagyapám távoli tükörképét Benned,
mikor még szabályozatlan arcizmaid
össze-vissza mozogtak álmodban,
vagy éhségedet kifejezve nyelvedet öltögetted.
Semmi fennkölt nem jutott eszembe.
Hosszan néztelek, vártam, hogy a szemed kinyisd,
rám nézz, és lássam,

hogy nem, mégsem hasonlítasz rá,
nincs még ott Benned mindaz,
ami egy öregember szeméből a fényt elűzi,
hogy a Te szemed más miatt fénytelen.

(mindennapi kenyérünk)

Lili mélységes sötétbarna szemét,
amibe apám úgy beleszédült,
(az én szemem és a Tiéd is ilyen)
anyjától örökölte, kit nem ismert.
Aurél Márta Magdolnáról
mindig nagy szeretettel beszélt,
ha Lili kérdezte, mindig ugyanazt
a történetet ismételte el.
Magduska (így nevezte) szerette
a madártejet. Mikor a fogságból
hazajöttem negyven kilóra fogyva,
zavarában azt készített nekem.
De az orvos azt mondta, nem szabad még,
inkább rizst egyek, így ő ette meg.
Egy földszinti szobakonyhában lakott,
ültünk a kredenc tövében ketten,
ő kanalazott, én éheztem még
néhány órát, és nevtünk magunkon.
Kenyér nem volt otthon, se rizs, csak tojás,
a szomszéd Karcsi bácsi tyúkokat
tartott az udvarban, Magdust szerette,
mindig adott. Tejet jegyre kaptak,
a madártej volt a legegyszerűbb,
vagy a rántotta, Magdus ezen élt.
A kenyérjegyét elcserélte mindig.
Végül sütött nekem egy friss cipót.
Azt máig nem tudom elfelejteni,
fehér volt és puha, kényszerített,
hogy várjam meg még azt is, míg kihűl.

(mindennapi kenyérünk 2)

Mindig ugyanakkor hallgat el, mindig
a történet ugyanazon pontján.
Nem mondja, miért nem védte őt meg,
nem mondja el, hogy félt, hogy lelövik.
Nem mondja, hogy nem lehet kiheverni

az undort, végleges. Nem mondja, hogy
Magdus milyen meggyötört volt, hogy
akarta, hogy egyen, legalább egyen.
Nem tudta, hogy mindegy volt a kenyér,
nem tudta, hogy az oroszok, mikor
végeztek, adtak Magdusnak, mert kérte.
Nem tudta, hogy Magdus neki is hagyott.
Csak jó pár évvel később tudta meg,
mikor túlélte a hadifogságot,
és elmondta, hogy miért, hogy ő csak,
hogy kenyérért indult, mikor elvitték.

(felszabadulás 2, 3)

Az óvóhelyre lejött egy katona,
(régóta várták, örültek is neki),
a kalasnyikovot rájuk szegezte,
és valamit kiáltott oroszul.
Miután lassan végignézett rajtuk,
egy mozdulattal magához intette
azt a nőt, neve Vigh Márta Magdolna,
ki az anyai nagyanyám lett később.
Lágyan szólt hozzá, szinte becézőn
súgott fülébe valamit, miközben
a szeme villogott, és a fegyvert
odatámasztotta – mintegy véletlenül
nagyanyám hasához, mikor közel hajolt.

Mikor Márta Magdolna a pincébe
visszatért, csak őt nézték mind némán,
a férje, Aurél is. Aznap és később
sem vittek el, nem állítottak sorba
abban a házban senkit, egyetlen
férfit sem, Márta Magdolnához jártak
vissza inkább még három napon át,
míg szabad volt rabolni. Mikor
lejött tehát a földszinti lakásból,
mely az épületből egyedül maradt
épen, (nem számítva az óvóhelyet)
annyira, hogy a konyhájában állt
a narancssárgára mázolt kredenc
benne a poharakkal sértetlenül,
oda lehetett látni a hideg
padlóról, melyen Márta Magdolna
először tért magához (hangját,

ha kiáltott, a plafon visszaverte,
de egy idő után már nem kiáltott,
csak nézett), mikor tehát a pincébe
visszatért a földszinti lakásból,
mindig ez a némaság fogadta.
Sajgó csontokkal ledőlt férje mellé,
a fekhelyére, és rögtön elaludt.
Miután harmadik este is vitték,
Aurél felment az utcára, hogy
kenyeret szerezzen, s nem jött többet
vissza, csak évek múlva, '48-ban.
Márta Magdolna tehát ott maradt
magára a szomszédok üres szeme
előtt, a csendben.

(mindennapi kenyerünk 3)

Bár nem bánta meg sosem, hogy konfirmált
végül túlkorosán, s lelkész lett,
protestáns, még hozzá kálvinista,
van néhány dolog a katolikus
liturgiában, minek hiányát
Aurél soha nem heverte ki.
Az úrvacsora is szép, az egyszerű
kenyér vétele azonban nem ér fel,
bárhogy is szeretné, az áldozással.
Az ostya. És a csend, miközben olvad
a szájban, az orgona is elhalkult,
hallani a hívek csoszogását,
s a mormolást: *Corpus Christi. Amen.*
S belül minden porcikájában
megremeg az a félős kis állat,
kit a hagyomány léleknek nevez,
s egy kicsit aznap talán növekszik,
gondolnánk. De nem. Csak végre csend van.

(öltöztetős játék)

De még nincs vége.
Új információk Kisirmától –
ő apám (fél)testvére, a húga.
Megerősít abban, amit már tudok.
Jenő papa beszélt neki erről,

mielőtt meghalt. Hozzátette még
a képhez, hogy Szél János nyilas volt.

Elfogott a szédülés. Az én apám
nem hasonlít senkire a családból,
senki másra. Én csak őrá. Mi ketten
elkülönböződtünk érezhetően,
sokszor rácsodálkoztam már erre.
Nem értettem. És most ez az idegen.
Most apám arca és az én arcom,
a mi közös arcunkhoz hasonló,
alatta nyilas egyenruhával.
Az öltöztetős játékos papírból –
ilyen ez is, ez jut most eszembe:
egy arc test nélkül kiszolgáltatott,
test és ruha pedig egyek. Tessék,
van rabruha és civil ruha is,
és még különféle egyenruhák.

(ikthüsz)

A játszótér elárul az esőben,
ilyenkor vonakodva jövök én is,
kitartó nyaggasodnak engedek.
Te előre látod, milyen jó lesz,
üres a hinta, átadni sem kell majd,
szárazra töröljük papír zsepivel.
Ráérősen bóklászunk a csapnál,
de nem nyitjuk meg, nincs sorban állás,
nem kell most víz a homokozóba.
Esőnadrágban a padkára ülünk,
bottal jeleket írunk a homokba.
Magunk vagyunk, és miénk itt minden,
az egész emberkéz építette hely,
minden mászóka, csúszda és pocsolya.
Túrjuk a kavicsot, és ha szólok,
elégedetten nézel vissza rám.

(epilógus) (zsoltár női hangra)

Besüt a nap a szobánkba, a függönyt
mozgatja a nyári szél, szép tiszta
az ablak. Még tegnap megpucoltam.

Csillámlik és kavarog a benti por.
A szőnyegen legózol. Fiacska.
Hiába írom ezt. Semmit nem használ
az emlékeket és hazugságokat
aprólékosan megformázó, hosszú
munka. Nincs itt senki más. Magunk vagyunk.

Márta Magdolna néma teste vádol.
Aurél magát sajnálja, másokat okol.
Anyám tehetetlen (ő még él),
inkább megnézi a *Barátok köztöt*.
Irma nagy glóriája fényében
moccsanatlanul fekszik egy vaságyon,
és az időjárásról társalog.
Jenő papa kér még egy süteményt.
Apám a presszóban kávé szűrőcső,
közben átad egy kézzel írt papírt.
Ez a túlvilág, ez a mi világunk,
ez a béke.

Mind Teérted vagyunk. Csak Teérted.
Jegyezd ezt meg. S ha egyszer úgy érzed majd,
nem kapsz levegőt, bocsáss meg nekem.